

Rinze Ijbema - Zondag 46.

[1] Vandaag zijn we kerk. We breken het brood en we vouwen de handen.

[2] Lang geleden, hier ver vandaan, was er eens een gemeente in de verdrukking. Het gewone gemeentelieven stond onder druk, omdat er een samenscholingsverbod was voor groepen van meer dan vijftien mensen. Als de gemeente bij jouw thuis bijeenkwam, liep je het risico dat de burens je zouden aangeven. Ook in het gewone leven was het nauwelijks mogelijk als christen te leven, je mocht je handen in het openbaar niet vouwen, de staat voorzag in ladingen anti-christelijke propaganda, en iets als christelijke onderwijs kon je wel vergeten. Wat moesten deze broers en zussen in die situatie doen? Praktisch regelden ze stiekeme bijeenkomsten in kleine groepen. Praktisch bleven ze individueel goed doen, als volgelingen van de Heer. En dit: ze braken het brood en ze vouwden de handen. Ze waren kerk.

[3] Niet zo lang geleden en iets dichterbij, was er eens een gemeente in een andere verdrukking. De staat financierde de bouw van kerken door giften aan de kerk via de belasting te sponsoren, en als je lid was van een christelijke kerk had je een streepje voor als je bij de overheid (of ergens anders) solliciteerde. Het stond goed op je CV om je vrijwilligerswerk voor de kerk te benoemen, je kinderen konden naar een door de staat betaalde christelijke school. Wat was dan het probleem, de 'verdrukking' zogezegd? Dat mensen 'christen' werden om andere redenen dan dat ze diep in hun hart de zonde hadden gezien en niet wisten waar ze anders heen moesten dan naar Christus. Wat moesten de broers en zussen in die situatie doen? Praktisch spraken ze de grootste huichelaars aan en voor de rest: ze braken het brood en ze vouwden de handen. Ze waren kerk.

[4] Ik zet deze twee zelfverzonnen voorbeelden naast het ene waargebeurde verhaal uit Handelingen 6. Toen was er ook een gemeente en hun probleem was interne verdeeldheid over het achterstellen van weduwen uit een bepaalde groep bij de dagelijkse ondersteuning. Dit probleem, in tegenstelling tot de twee hiervoor, raakte het hart van de kerk. Want in dat geval kwamen zowel het breken van het brood als het vouwen van de handen in de knel. Dus kwamen de twaalf met een praktische oplossing (ze stelden zeven kerkwerkers aan uit de achtergestelde groep), zodat zowel de maaltijden konden doorgaan, als de gebeden. He ho, hoor je dat? Ze braken het brood en ze vouwden de handen. Ze waren kerk.

[5] Deze preek gaat over hoe wij ons gebed beginnen, 'Onze Vader in de hemel.' Vanuit Handelingen 6 wil ik laten zien dat het gebed één van de twee zuilen is, waarmee God zijn gemeente opbouwt. Omdat we vandaag het Avondmaal vieren en omdat we Handelingen 6 lezen is het goed om ook aandacht te geven aan de andere zuil: de maaltijd – en wat daarbij hoort. En wat daarbij hoort: we zijn er niet bijgeweest, toen, in de kindertijd van de christelijke gemeente. Als het in Handelingen 6 gaat over 'de dagelijkse ondersteuning' en 'de gemeenschappelijke maaltijden', dan gaat het niet over het Avondmaal, zoals wij dat vieren. Maar mijn stelling is dat het er wel alles mee te maken heeft, en dat dit breken van het brood met alles eromheen de ene pijler van het kerkzijn is.

[6] In het voorjaar heb ik met een aantal jonge gemeenteleden een Oosters Orthodoxe kerkdienst bijgewoond, hier in Groningen. Enorm lange dienst, maar de jongeren hebben zich er goed onder gehouden en hebben alles open en nieuwsgierig gevolgd. In die dienst werd ook het Avondmaal gevierd, dat wil zeggen, net zo iets als de Roomse mis. Dat Avondmaal was voor de priester en voor de gelovigen. Maar daarna was er ook brood, een stukje, voor iedereen. Dat was niet het Avondmaal, maar een symbolisch liefdesmaal, de Agape. Het punt is: als de gelovigen uitgenodigd worden aan de tafel van de Heer, dan openen zij op hun beurt de tafels voor wie het nodig heeft, in de gemeente en daarbuiten. Of: ze zorgen ervoor dat er taarten zijn enge bakjes, omdat er wat te vieren is. Dit is de ene pijler van de kerk: het Avondmaal en het uitdelen van liefde daaromheen.

Even terzijde, maar we lazen Handelingen 6, dus ik mag het erbij stoppen: je kunt in Handelingen 6 denken dat het probleem was dat de Griekssprekende weduwen tekort kwamen, in de zin dat ze te weinig kregen uitgereikt. Je kunt ook denken, en ik vind het veel leuker om het zo te lezen, dat deze groep weduwen niet de gelegenheid kregen om uit te delen. Zij waren ook christenen, zij wilden ook meedoen, maar het Jeruzalemmers old-girls network had de armenzorg al onderling geregeld. Maar dat is deze weduwen hun christelijke eer te na: zij hebben ook wat uit te delen en zou dat in de christelijke gemeente niet kunnen? Kom nou! Maar goed, of ze nu achtergesteld werden bij het ontvangen of bij het uitdelen: ze waren betrokken bij pijler 1: het Avondmaal en het geven. Het breken van het brood.

Wij zijn geen kerk meer als wij het brood van de Heer niet breken en wanneer wij stoppen met het uitdelen van de gaven die de Heer ons geeft. Of je nu kerk bent in het Nederland van 1930 of in het Noord-Korea van vandaag, dat gaan we altijd blijven doen. Als zijn we maar met twee of drie, we blijven het brood breken en de gaven van de Heer uitdelen. Ook als we het er niet bij kunnen zeggen waarom we het doen, ook als we niet in de harten kunnen kijken van wie er mee-eet, dit is

wat de Heer ons heeft voorgedaan, dit is wat wij doen. We breken het brood van de Heer en we delen van wat Hij ons geeft.

[7] Maar de preek gaat over hoe wij ons gebed beginnen, 'Onze Vader in de hemel.' Ik noem het gebed, het vouwen van de handen, de andere pijler van de kerk. Daarover nu. De twaalf apostelen in Handelingen 6 zeiden: 'Het is niet goed dat wij zorg dragen voor de gemeenschappelijke maaltijden, want daardoor verwaarlozen wij de verkondiging van Gods woord.' Ho, verkondiging, dat is wat anders dan gebed. Toch? Nou, wacht even. Want als ze hebben voorgesteld die zeven aan te stellen, zeggen ze: 'Aan hen zullen we deze taak opdragen (dat is: zorg dragen voor de gemeenschappelijke maaltijden), terwijl wij ons zullen wijden aan het gebed en aan de verkondiging van het woord van God.' Daar heb je het: het gebed en de verkondiging van het woord van God.

[8] Mijn stelling is dat deze twee nauw verbonden zijn: het gebed en de verkondiging, het vouwen van de handen en de woorden die de kerk spreekt. Ik weet dat wanneer het woord van God verwerkt wordt in, zeg maar, de leer van de kerk, dat er dan het risico is dat je afhaakt. Niet iedereen heeft iets met leer, met dogmatiek, met belijdenissen als de Catechismus en de Dordtse Leerregels. Ik snap dat. Ik zeg er vandaag dit van: eigenlijk zijn als die samenvattingen van de Bijbel in belijdenissen en al die uitweidingen over de Bijbel in duizend-en-één meer of minder officiële kerkelijke boeken allemaal te zien als uitspraken over wat er gebeurt als we onze handen vouwen en gaan bidden. Het is allemaal gebedsonderricht.

Zoiets stond trouwens al eerder in Handelingen, in hoofdstuk 2. Daar staat: '(De leerlingen) bleven trouw aan het onderricht van de apostelen, vormden met elkaar een gemeenschap, braken het brood en wijdden zich aan het gebed.' Ik groepeer ze zo: bij trouw aan het onderwijs aan de apostelen hoort je wijden aan het gebed, bij het breken van het brood het vormen van een gemeenschap. Hier heb je de twee pijlers van de kerk, en je komt ze door heel Handelingen en heel het Nieuwe Testament tegen: we breken het brood en we vouwen de handen.

Daarmee is bidden vandaag nog het doel van zoveel preken, zoveel bijbelstudie, zoveel gesprekken. Daarmee is aan de ene kant duidelijk, dat het nooit om die preken en die studie, die leer en die theorie, die woorden en die wijsheid op zich gaat. Het gaat erom dat je kerk bent en dus blijft bidden, als kerk en als kerkleden. Daarmee is tegelijk gezegd, dat wanneer die woorden je in beweging zetten en je er actief van wordt, dat je er ook dan niet bent. Het gaat erom dat je blijft bidden, als kerk en als kerkleden.

Vandaag zijn we kerk. We breken het brood en we vouwen de handen. Eigenlijk is er dus niets moeilijks aan, aan kerk zijn in de eerste of in de eenentwintigste eeuw. Christen zijn daarentegen, dat is nog niet zo simpel, tenminste, dat is mijn ervaring. Het gaat over bidden en bidden gaat niet altijd vanzelf. Ikzelf ben dankbaar voor het ritme dat ik van huis uit heb meegekregen, van bidden bij de maaltijd. Voor je het brood smeert, vouw je je handen. Omdat ik denk dat ik niet de enige bidden die geen automatisch gebedsleven heeft, lijkt het me zinnig, dat we in de weken die komen het gebed dat de Heer zijn discipelen leerde weer gaan spellen, met een schuin oog op het gebedsonderricht van de Catechismus. Vanmiddag wil ik nog graag de opening van dat gebed met elkaar spellen.

Onze vader in de hemel. [9] Onze. O – n – z – e. Wat doet het je, dat de Heer je zo leert bidden? Wat doet het je, dat Hij al zijn leerlingen zo leert bidden? Ik wil het vanmiddag niet over de ware kerk hebben, maar als de kerk is waar we het brood breken en de handen vouwen, wat zegt het dan dat we niet samen het brood breken maar wel ieder voor zich als we de handen vouwen beginnen met God aan te spreken als *onze* Vader? Ik weet niet of je van het initiatief gehoord hebt, maar in de herfstvakantie komt voor de derde keer een soort Nationale Synode samen in Dordrecht. Ter voorbereiding heeft een professor, Van de Beek, een verhaal geschreven met een paar persoonlijke verwerkingsvragen. Ik stel je een paar van die vragen.

Eerste vraag: kunnen we onze eigen godsdienstige identiteit formuleren? Wat is het veilige huis waarin we wonen en waar hebben we vaste grond onder de voeten? Wat willen we niet kwijt? Ik herhaal ze even: kunnen we onze eigen godsdienstige identiteit formuleren? Wat is het veilige huis waarin we wonen en waar hebben we vaste grond onder de voeten? Wat willen we niet kwijt? Bedenk eens een paar trefwoorden...

Volgende vraag: wat is de identiteit van een christen? Wat is de identiteit van een christen? Weer een paar trefwoorden...

Laatste vraag: wat is de waarde van alles wat we onder de eerste vraag hebben genoemd (en hadden moeten noemen, maar stiekem of per ongeluk verzwegen) als het anders is dan wat we antwoordden op de tweede vraag?

Ik hoop dat zo'n oefening een eyeopener kan zijn. Prima als je eigen kerk het gevoel bij je oproept van 'hier ben ik veilig, hier ben ik sterk, hier ben ik heilig, dit is mijn kerk, dit is mijn haven, hier leg ik aan.' Ik bedoel: het zou verdrietig wezen als het anders was, werk aan de winkel voor de

kerk. Maar als je kerk is wat veilig is en vertrouwd voor jou, en als je zelf denkt dat Christus op andere dingen let dan op wat karakteristiek is voor jouw ideale kerk – wie gaat dan voor? ‘Onze Vader’: tegen wie allemaal zegt Hij: ‘Mijn kind?’ Zij zijn onze zussen en broers, zij zijn de kerk.

[10] ‘Onze Vader.’ Als de Heer ons zijn Vader leert aanspreken als onze Vader, dan leert Hij ons dat de lijn van ons leven getrokken wordt door God, de Vader. Ik ben wel eens met mijn kinderen naar het kerkje in Midwolde geweest, omdat daar onze familie begraven ligt. Het zegt mij wat als ik die namen zie, namen die bekend zijn, want zo heet mijn broer ook en mijn tante, maar van mensen die ik niet of nauwelijks gekend heb. Het zegt mij iets over waar ik vandaan kom. Als God je Vader is, zegt dat nog veel meer over waar je vandaan komt. Hem hoeft je niet te zoeken tussen de doden. Je eigen achtergrond is veel meer dan zij die daar begraven zijn. De Levende is je Vader.

Niet alleen als je terugkijkt, kom je de betekenis van Vader tegen. Hij is ook degene met wie je vandaag mag overleggen over wat je vandaag zult doen. Ik hoop dat je familie hebt en goede vrienden die je om raad kunt vragen of die jou om raad kunnen vragen. Als je dat hebt ben je gezegend. Zij houden je de spiegel voor en hebben kennis van je, waar je zelf zomaar blind voor bent. Maar vouw er ook altijd je handen bij en leg je keuzes in handen van Vader. Het gevolg gaat niet zijn, dat Hij je dan automatisch gelijk geeft. Het gevolg gaat wel zijn dat je Vader jouw plannen in zijn werk opneemt en je hoop geeft. Hoop is niet hetzelfde als gewenst resultaat. Hoop is veel beter. En hoort erbij, hoort bij deze Vader: in verleden, heden en toekomst is Hij thuis.

[11] ‘Onze Vader in de hemel.’ De catechismus zegt: ‘Daarmee leert Christus je van Gods hemelse majesteit niet aards te denken.’ Ik voeg eraan toe: daarmee leert Christus je van Gods vaderschap niet aards te denken. Ik ken jullie vaders niet, ik weet niet wat ze goed hebben gedaan en wat hun fouten waren. Ik loop lang genoeg mee om te weten dat een foute vader je zicht op je hemelse vader kan verduisteren. Noem God dan gerust bij een van zijn andere namen. Maar ten diepste bepaalt Vader boven wat een echte vader is, niet andersom.

[12] ‘In de hemel.’ Ik herhaal het nog een keer, omdat het gebed dat de Heer ons leert het ook doet. Ga maar na, ‘Onze Vader in de hemel, laat uw naam geheiligd worden, laat uw uw koninkrijk komen en uw wil gedaan worden, op aarde zoals (wat? zoals...) in de hemel. **[13]** En ik herhaal het nog een keer, omdat het gebed dat de Heer ons leert er in het slot weer op terugkomt. ‘Want van U behoort het koningschap, de macht en de majesteit tot in eeuwigheid.’ Nee, dat is niet letterlijk, maar Gods koningschap, macht en eeuwige majesteit verplaatsen ons hart weer in de hemel.

[14] Maar met de voeten op aarde. Hier breken wij het brood, hier vouwen wij de handen. In het vaste vertrouwen dat de hemelse Vader ons ziet, ons voedt, ons hoort. Vandaag zijn we kerk, gebroken brood, gevouwen handen. Morgen zijn we kind van Hem die onze Vader is, op aarde zoals in de hemel.

Amen.